

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та
міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«29» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО**

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність D8 Право

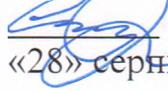
Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної
комісії ННІ історії, права та
міжнародних відносин

Світлана МОЦАК

«28» серпня 2025 р.

Розробник:

Кучук А.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та публічного управління

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та публічного управління
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
4-й		
Семестр		
Загальна кількість годин - 150		8-й
		Лекції
		32 год.
		Практичні, семінарські
		36 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		80 год.
		Консультації:
	2 год.	
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Військове право» є нормативною та сприяє становленню правника, який володіє знаннями про правове регулювання діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, засади проходження військової служби, військові обов'язки громадян, особливості військової юстиції, а також правовий режим воєнного стану.

Дисципліна формує у студентів розуміння принципів військового права, його взаємозв'язку з конституційним правом, а також навички правозастосування у сфері національної безпеки та оборони.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є правове регулювання організації, функціонування та діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань, проходження військової служби, виконання військового обов'язку громадянами, а також застосування норм права в умовах воєнного стану, збройних конфліктів та у сфері національної безпеки й оборони.

Дисципліна охоплює питання військової юстиції, статусу військовослужбовців, відповідальності за військові правопорушення, правового режиму мобілізації, а також міжнародно-правових аспектів ведення воєнних дій.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 14. Здатність до консультивання з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* підвищення рівня знань студентів щодо правового регулювання організації та діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, набуття практичних навичок у застосуванні норм військового права, вирішенні правових питань, що виникають у сфері оборони, національної безпеки та військової служби;

- *когнітивно-освітня мета:* формування знань про правовий статус військовослужбовців, принципи та механізми функціонування військового управління, правове регулювання військової служби, а також розуміння ролі військового права у забезпеченні обороноздатності держави та дотриманні міжнародно-правових стандартів збройних конфліктів;

- *професійна мета:* сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, який має глибоке розуміння специфіки військового права та здатен ефективно застосовувати його у сфері

військового управління, захисту прав військовослужбовців, правового забезпечення оборонних заходів та правосуддя в умовах воєнного стану;

- виховна мета: формування почуття відповідальності за захист державного суверенітету та територіальної цілісності України, розвиток патріотичної свідомості, поваги до людських прав та міжнародних гуманітарних стандартів, виховання дисциплінованості та розуміння етичних принципів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення дисципліни «Військове право» її вивченню має передувати опанування «Конституційного права», «Кримінального права», «Адміністративного права».

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Сума
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	72	100
Поточний контроль											
4	8	8	8	8	8	8	4	8	8		
Контроль самостійної роботи											
3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	28	

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **72 бали:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- **28 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах тощо.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її

окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського (практичного) заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції категорій, що підлягають засвоєнню; завдання виконує з неістотними помилками
1	Здобувач вищої освіти з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Здобувач вищої освіти не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією чи частиною групи (при роботі в малих групах);

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт (у тому числі при виконанні практичних завдань, розв'язуванні кейсів). Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Військове право» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Поняття та система військового права.

Поняття військового права. Військове та воєнне право. Генеза військового права. Визначення військового права як галузі права. Місце військового права у правовій системі України

Предмет військового права. Система військового права. Основні принципи військового права

Джерела військового права: Конституція України, закони України, міжнародні договори.

Тема 2. Національна безпека та її правове забезпечення.

Поняття національної безпеки. Національна безпека як юридична та політична категорія: визначення та значення для держави. Елементи національної безпеки.

Оборона як специфічна форма національної безпеки, спрямована на захист від зовнішніх військових загроз. Правова основа забезпечення національної безпеки. Правові механізми захисту національної безпеки. Органи державної влади, що відповідають за національну безпеку. Механізми реагування на загрози: введення воєнного або надзвичайного стану, мобілізація, міжнародні санкції, антидиверсійні заходи

Роль військових формувань у забезпеченні безпеки держави. Контроль та нагляд за військовими формуваннями: роль парламенту, міжнародних структур, громадянського суспільства.

Міжнародна співпраця у сфері безпеки: участь у колективних безпекових структурах (НАТО, ООН), зобов'язання за міжнародними угодами.

Тема 3. Конституційні основи військової служби в Україні.

Конституційні положення щодо захисту Вітчизни. Обов'язки громадян щодо військової служби. Право на альтернативну (невійськову) службу.

Правове регулювання військової служби та мобілізації.

Тема 4. Правове регулювання військової служби.

Проходження військової служби. Порядок укладання контракту про проходження військової служби.

Види військової служби (строкова, контрактна, альтернативна). Обов'язки та права військовослужбовців.

Порядок проходження та припинення військової служби.

Тема 5. Захист прав військовослужбовців та їх сімей.

Правовий статус військовослужбовців та їх соціальні гарантії.

Захист прав військовослужбовців у разі травмування, поранення або загибелі.

Соціальне забезпечення сімей військовослужбовців.

Тема 6. Військова дисципліна та юридична відповідальність військовослужбовців.

Поняття військової дисципліни.

Дисциплінарні проступки та відповідальність військовослужбовців. Види юридичної відповідальності: дисциплінарна, адміністративна, кримінальна. Матеріальна відповідальність військовослужбовців.

Особливості військових злочинів та їх кваліфікація.

Особливості військової юстиції.

Тема 7. Міжнародне гуманітарне право.

Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Основні принципи міжнародного гуманітарного права: захист цивільного населення, обмеження засобів і методів ведення війни.

Женевські конвенції та їх застосування.

Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Правовий статус військовополонених та поранених. Захист прав військовополонених згідно з міжнародним правом. Статус поранених і хворих під час збройного конфлікту. Обов'язки держав щодо лікування та захисту поранених

Правові аспекти застосування зброї масового ураження та обмеження озброєнь. Міжнародні договори щодо контролю за озброєннями. Заборона використання зброї масового ураження. Відповідальність за порушення договорів у сфері озброєнь.

Тема 8. Участь військовослужбовців у миротворчих операціях.

Міжнародні стандарти участі у миротворчих операціях. Правовий статус військовослужбовців під час миротворчих місій. Особливості правового регулювання діяльності миротворців.

Тема 9. Особливості правового регулювання під час надзвичайного стану і воєнного стану.

Юридичний режим надзвичайного стану та воєнного часу. Законодавство про воєнний стан.

Повноваження органів влади та військових у екстраординарних умовах. Захист прав і свобод громадян під час воєнного стану.

Особливості військової служби в умовах воєнного стану.

Тема 10. Мобілізація та військовий обов'язок.

Порядок мобілізації та військового обліку громадян. Правовий статус резервістів.

Військовий обов'язок у мирний та воєнний час. Обов'язки органів влади та підприємств щодо мобілізації.

Законодавство про мобілізацію.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Поняття та система військового права.	13	2	2		9
Тема 2. Національна безпека та її правове забезпечення.	15	4	4		7
Тема 3. Конституційні основи військової служби в Україні.	15	2	4		9
Тема 4. Правове регулювання військової служби.	15	4	4		7
Тема 5. Захист прав військовослужбовців та їх сімей.	15	4	4		7
Тема 6. Військова дисципліна та юридична відповідальність військовослужбовців.	15	2	4		9
Тема 7. Міжнародне гуманітарне право.	15	4	4		7
Тема 8. Участь військовослужбовців у миротворчих операціях.	15	2	2		11
Тема 9. Особливості правового регулювання під час надзвичайного стану і воєнного стану.	15	4	4		7
Тема 10. Мобілізація та військовий обов'язок.	15	4	4		7
	2			2	
Усього годин	150	32	36	2	80

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття та система військового права.	2
2	Національна безпека та її правове забезпечення.	4
3	Конституційні основи військової служби в Україні.	4
4	Правове регулювання військової служби.	4
5	Захист прав військовослужбовців та їх сімей.	4
6	Військова дисципліна та юридична відповідальність військовослужбовців.	4
7	Міжнародне гуманітарне право.	4
8	Участь військовослужбовців у миротворчих операціях.	2
9	Особливості правового регулювання під час надзвичайного стану і воєнного стану.	4
10	Мобілізація та військовий обов'язок.	4
Разом		36

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222
3. Додатковий протокол I щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199
4. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
5. Женевська конвенція про покращення долі поранених і хворих в діючих арміях 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_151
6. Женевська конвенція про покращення долі поранених, хворих і осіб, що зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_152
7. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
8. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_168
9. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_103
10. Про альтернативну (невійськову) службу. Закон України від 12 грудня 1991 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12#Text>
11. Про військовий обов'язок і військову службу. Закон України від 25 березня 1992 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
12. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей: Закон України від 15 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15#>
13. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України. Закон України від 24 березня 1999 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
14. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 р. № 560. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-%D0%BF#Text>
15. Про Збройні Сили України : Закон України від 06 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#>
16. Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі. Закон України від 3 жовтня 2019 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20#Text>

17. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Закон України від 21 жовтня 1993 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
18. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
19. Про оборону України. Закон України від 6 грудня 1991 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
20. Про оборону України. Закон України від 6 грудня 1991 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
21. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
22. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16 березня 2000 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
23. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Закон України від 20 грудня 1991 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
24. Військове право : підручник / за ред. І.М. Коропатніка, І.М. Шопіної. Київ: Алерта. 2019. 648 с.
25. Мехеда В.Д., Червякова О.В., Іващенко С.В. Військова служба: підготовка, вступ, проходження та припинення (правові аспекти управління персоналом): навчально-методичний посібник / В.Д. Мехеда, О.В. Червякова, С.В. Іващенко. Х.: Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 2021. 332 с.
26. Комплексний пакет навчальних матеріалів для викладання заняття на тему «Міжнародне гуманітарне право та його норми про захист жертв війни» у межах базової загальновійськової підготовки. 2024. Міністерство оборони України. https://www.mil.gov.ua/content/MHP/BZVP_KOMPLEKS.pdf

Додаткові:

1. Cherviakova O. Ensuring national security in a conflict society: processes and mechanisms of transitional justice: Scientific approaches in jurisprudence: collective monograph / Lohvinenko M., Kordunian I., etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2020. 213 p. P. 109-116.
2. Cherviakova O., Mekheda V. Violations of the laws or customs of war under military law: comparative analysis of international and internal legislation of Ukraine. Problems of Legality (ISSN 2414-990X). 2021. Issue 152. P. 8-18.
3. Gushchyn, Oleg & Ostapenko, Anastasiia & Korniienko, Petro & Kotliarenko, Oleksandr. Military law: current state and prospects of development. Cuestiones Políticas. 2023. №41. P.720-734.
4. Kaminska N., Loshchykhin, O., Romanova, N. The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools. 2019. No. 34 (4). P. 87–91.
5. Steven van de Put, Anne-Rixt E Siemensma. A giant leap for humankind: bridging space law and international humanitarian law. The Military Law and the Law of War Review. 2024. Vol. 62 No. 1. P. 31–57.

6. Арнаутова В., Лукічов В., Нікітюк Т. Путівник гендерної інтеграції у Збройних Силах України. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/8/479044.pdf>

7. Волотівський П. Б. Питання мобілізаційного планування національної економіки України. Зміст, принципи та підходи до його організації в сучасних умовах. Актуальні питання національної безпеки і оборони. Наука і оборона. Вип. 2. 2019. С. 17-24.

8. Гарасимів Т., Білик П. Концептуальні виміри військового права як комплексної галузі права. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: “Юридичні науки”. 2022. №1 (33). С. 34-40.

9. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2010. 281 с.

10. Кіреєва І.В. Правовий інститут мобілізації та соціальної відповідальності: теоретико-правові аспекти взаємодії та взаємовпливу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2024. Випуск 37. С. 182-188.

11. Романова О.М. Юридичні аспекти мобілізації в Україні. Часопис Київського університету права. 2023. № 1. С. 73-78.

12. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: механізми та процеси відновлення суверенітету та безпеки України. Форум права. 2020. №61(2). С.150–162.

13. Червякова О.В. Відповідальність за воєнні злочини: через перехідне правосуддя до сталого миру та безпеки України. Проблеми законності. 2020. Вип. 150. С. 161-172.

14. Шопіна І.М. Предмет права національної безпеки та військового права. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. №4. С. 223-227.

Інформаційні ресурси:

1. DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance, URL: www.dcaf.ch

2. NATO, URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics.htm>

3. NATO, Women, Peace and Security. URL: <https://natolibguides.info/women>

4. Візія Збройних Сил України. URL: <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=55107>

5. Сайт Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/>